RIIGIKOGU
KULTUURIKOMISJON

Hr Mihkel Oviir
Riigikontrolör
Narva mnt 11 a
15013 Tallinn

Teie 7.07.2003 nr 2-7.1-TA/03/084
Meie 14.08.2003 nr 2-14/ 1265

Lugupeetud härra Oviir

Tänan Teid, et saatsite Riigikogu kultuurikomisjonile tutvumiseks Riigikontrolli auditi nr 7041 "Põhikoolist väljalangenute taastoomine haridussüsteemi" tõepoolest väga vajaliku ja süvitsimineva kontrolliaruande.

Põhikoolist väljalangenute kõrge protsent on juba pikemat aega ühiskonnale muret teinud ning sellele probleemile lahenduste otsimine on kahtlemata ka Riigikogu ülesanne. Kultuurikomisjon tutvub aruandega põhjalikumalt sügishooaja hakul, ka valmivas haridusstrateegias on põhikoolist väljalangemise teema ning selle lahendamise teed olulisel kohal. Riigikontroll soovitab kultuurikomisjonis arutada ettepanekuid, mille suhtes jäite haridus- ja teadusministriga eriarvamusele. Võtame need küsimused sügisistungjärgu alguses oma komisjoni päevakorda.

Lugupidamisega

Olav Aarna
Kultuurikomisjoni esimees

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 18.08.03 | Reg.nr 2-7.4-TA/03/1084-2

Lossi plats 1a
15165 Tallinn
Tel +372 631 6481
Faks +372 631 6485
kultuurikom@riigikogu.ee

RIIGIKOGU
KULTUURIKOMISJON

Hr Mihkel Oviir
Riigikontrolör
Narva mnt 11a
15013 Tallinn

Teie 5.11.2003 nr 2-7.3-TA/03/1623

Meie 21.11.2003 nr 2-14/1891

Lugupeetud härra Oviir

Tänan Teid, et saatsite Riigikogu kultuurikomisjonile meeldetuletuse lubaduse kohta arutada põhikoolist väljalangenud õpilaste teemat komisjoni istungil, aluseks võttes Riigikontrolli auditi nr 7041 "Põhikoolist väljalangenute taastoomine haridussüsteemi."

Meil on hea meel, et selline arutelu on nüüd haridus- ja teadusminister Toivo Maimetsa, Riigikontrolli tulemusauditi osakonna peakontrolöri kt Siiri Martverki ja vanemaudiitor Kristjan Paasi osavõtul toimunud. Kindlasti oli see mõttevahetus kultuurikomisjoni liikmetele oluline ning edasiseks tööks vajalik.

Käesolevaga saadame Teile lahkeks tutvumiseks protokolli kultuurikomisjoni istungist, mil antud teemat käsitleti.

Lugupidamisega

Olav Aarna
Kultuurikomisjoni esimees

Lisa: kultuurikomisjoni istungi protokoll

RIIGIKONTROLL
Kuupäev Reg.nr
24.11.03 2-7.3-TA/03/1623-2

Lossi plats 1a
15165 Tallinn
Tel +372 631 6481
Faks +372 631 6485
kultuurikom@riigikogu.ee

Väljavõte Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokollist nr 43

Tallinn, Toompea Neljapäeval, 13. novembril 2003

Algus kell 13.15
Lõpp kell 14.40

Juhataja: Signe Kivi
Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)
Võtsid osa: Jaak Allik, Signe Kivi, Tarmo Leinatamm (Elle Kulli asendusliige), Tõnis Lukas (osaliselt), Indrek Raudne, Katrin Saks, Andres Taimla; Ela Tomson (Olav Aarna asendusliige); Anna Maikallo (nõunik), Terje Põder (nõunik)
Kutsutud: Toivo Maimets – haridus- ja teadusminister, Siiri Martverk – Riigikontrolli tulemusauditi osakonna peakontrolöri kt, Kristjan Paas - vanemaudiitor
Puudusid: Eldar Efendijev, Mailis Reps, Mark Soosaar

PÄEVAKORD:

1. Arutelu Riigikontrolli auditi nr 7041 põhjal – põhikoolist väljalangenute taastoomine haridussüsteemi

...

1. Arutelu Riigikontrolli auditi nr 7041 põhjal – põhikoolist väljalangenute taastoomine haridussüsteemi

Signe Kivi juhatab istungi sisse ning annab sõna Riigikontrolli esindajatele.
Kristjan Paas annab ülevaate Riigikontrolli auditist "Põhikoolist väljalangenute taastoomine haridussüsteemi".
(Vt protokolli lisa)
Tarmo Leinatamm: Kas niisugune teadmine on ka olemas, kui palju noori üldse kooli ei jõua?
Toivo Maimets: Seda arvestust peavad omavalitsused, aga omavalitsused on erineva võimekusega selle arvestuse pidamisel. Õpilasregister s.o hariduse infosüsteem on funktsionaalne ainult Tallinnas. HTM lõpetas just riigihanke, üritame Tallinna mudelit rakendada kogu Eesti jaoks.
Jaak Allik: Mis on eelkutseõpe?
Kristjan Paas: Tegemist on põhihariduseta isikutele (vanemad kui 17 a) mõeldud õppevormiga, kus toimub paralleelselt nii kutse- kui ka põhihariduse omandamine.
Toivo Maimets: Seaduse järgi saab kutsekooli minna alles pärast 9. klassi lõpetamist. Kutsekoolid on nõus õppima võtma ka 7 ja 8 klassi haridusega inimesi. Eelmisel nädalal toimunud kutseõppeasutuste ümarlaud väljendas selgelt seda nõusolekut. Kui saame sellele mõttele laiema heakskiidu, siis tuleb teha ka seaduse muudatus. Eelkutseõpet viiakse praegu läbi järgmistes koolides: H. Elleri Muusikakool, Lääne-Virumaa Kutsekõrgkool, Pärnu Kutseõppekeskus, Valga Kutseõppekeskus, Rakvere Kutseõppekeskus, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool.
Tõnis Lukas: Ka praegu on kutsekoolidel õigus moodustada põhihariduseta inimestele eriala õpetavaid gruppe. Küsimus on ainult selles, kuidas korraldada nii, et nad lisaks kutsele saaksid ka formaalse põhihariduse. Praegune seadusandlus lubab

õpetada, kui on olemas lepingud üldhariduskooli, omavalitsuse ja kutsekooli vahel. Aga küsimus on ka selles, et praegune seadus ei kohusta riiki selle eest maksma. Omavalitsused lähenevad sellele kui raskusele, probleemile. Tegelikult saaks neid gruppe moodustada ka omavalitsuse raha eest.

Katrin Saks: See ongi probleem, et pearaha on ühes kohas, aga inimene ise on kahes kohas.

Andres Taimla: Kui me seadustaksime eelkutsehariduse sellega, et 7-8 klassi haridusega noor võib minna kutsekooli, siis see tähendaks jälle vana tuttavat põhikoolist välja lükkamist. Praegu on kutsekoolides ilma põhihariduseta noori väga suur protsent. Aga praegu arutame me jälle tagajärgi. Oodatakse, millal me hakkaksime tegelema põhjustega.

Kristjan Paas: Meie eelmine audit oli koolikohustuse täitmise tagamisest, kus me keskendusime põhjustele ja olukorrale koolikohustustuse täitmisel.

Toivo Maimets: Arvan samuti, et eelkõige tuleks tegelda põhjustega. Praegu on töös PGS-i muudatus, mis tegeleb põhjustega (klassitäituvuse piirmäära alandamine, individuaalsed arenguvestlused, vastutuse täpsustamine koolikohustuse täitmisel jne).

Tõnis Lukas: Vaidlus on selle üle, kes peab takistused likvideerima? Riik peaks võtma kohustuse maksta selliste gruppide eest. Omavalitsused ei ole süüdi, et inimesed on niimoodi pidama jäänud.

Toivo Maimets: Seoses sellega tuleb vastata küsimusele, kui kallist ja kui head haridust me suudame võimaldada? Aga kogu kutsehariduse rahastamine on hetkel samuti muutmisel.

Tõnis Lukas: Tootsi klassid, millises seisus need on?

Toivo Maimets: Tootsi klass on küll väga hea asi, aga eelkõige sõltub kõik inimesest, kes suudab seda klassi teha.

Jaak Allik: Kas põhikoolist väljalangenute kohta on tehtud ka analüüsi: kas nad tulevad väikestest või suurtest, linna- või maakoolidest?

Kristjan Paas: Detailset analüüsi tehtud ei ole, aga tõenäoliselt kaovad nad ära ikkagi linnades. Kohtadel on sotsiaalne kontroll niivõrd tugev, et seal leitakse nooruk üles, temast teatakse. Linnade puhul võimaldab koolide vaheline liikumine neil ära kaduda.

Indrek Raudne: Riigikontrolli audit kutsekoolide kohta tõi välja fakti, millega kõik poliitikud opereerivad – suur hulk kutsehariduse omandanutest jääb töötuks. See on teinud võimalikuks muudatused kutsehariduses. Kas on mõeldud selle peale, et vaadata sama pilguga üle ka kõik üldhariduskoolid?

Kristjan Paas: Konkreetselt sellist auditit meil järgmisel aastal plaanis ei ole, aga võime seda kaaluda. Aga meil on plaanis teha kutsehariduse kvaliteedi audit, ehk võtta kutsehariduse väljund veelkord vaatluse alla.

Indrek Raudne: Põhihariduse väljund oleks selles mõttes huvitav, et kutseharidus on nagu üks lüli selle peal. Kui seal hakkavad ilmnema kattuvused, siis on tegelikult kuskilt otsast teada, et me mängimegi seda süsteemi.

Jaak Allik: Julgen öelda, et koolid, kus me hariduse andmist mängime, mingi haridus ka antakse ja sealt välja ei langeta. Aga need koolid, kus me anname haridust heas ja kvaliteetses mõttes, langetakse välja, sest ei suudeta seda haridust omandada.

Toivo Maimets: Kui meil oleks eesmärk, et kõik inimesed Eestis on vähemalt põhiharidusega, siis võiksime võtta ja kirjutada neile kõikidele välja lõputunnistused ja olemegi eesmärgi täitnud. Meie eesmärk on siiski see, et sellel haridusel oleks ka mingi sisu, et inimesel selle haridusega ka midagi teha oleks.

Tõnis Lukas: Milliseid andmebaase Riigikontroll eelistab, usaldab?

Kristjan Paas: Andmete puhul kasutame nii makro- kui mikroandmeid. Loomulikult alustame me ikkagi riiklikust statistikast. Aga riiklikust statistikast võib leida ka

kurioosumeid: kui võtta viimase rahvaloenduse andmed ja vaadata laste arvu, kes koolis käivad, siis selgub, et koolis käib rohkem lapsi, kui on rahvaloenduse andmetel selles vanusegrupis. Selles mõttes ei saa me paraku iga statistikat usaldada. Põhikoolist väljalangenute auditi puhul kasutasime me Eesti tööjõuuuringu ja leibkonnauuringu andmeid, lisaks rahvaloenduse andmeid. Kasutasime ka kinnipeetavate registri andmeid. Kasutame võimalikult palju riiklikku statistikat, aga kui sellest jääb vajaka, viime ka ise küsitlusi läbi. Üldjuhul kasutame erinevaid allikaid, võrdleme erinevaid andmeid ning katsume selle läbi usaldusväärsust tagada.

Tõnis Lukas: Kuidas areneb koolkodude projekt?

Toivo Maimets: Projekti eesmärgiks on luua koolide juurde õppimis- ja elamisvõimalused lastele, kelle kodune situatsioon on halb. Arvestuslikult võiks 1,5 % maakonna lastest vajada sellist koolkodu. Projekt edeneb päris hästi: suurendasime nende pearaha, laiendasime tahtjate ringi. Neid koole, mille juurde soovitakse moodustada õpilaskodu, on tunduvalt rohkem kui me suudame rahaliselt võimaldada.

Jaak Allik: Minu jaoks ülim eesmärk on see, et võimalikult kõiki noori, isegi kuni 20. eluaastani, hoida sotsialiseerituina – hoida mingil haridusastmel. Mida varem nad sellest ruumist välja langevad, seda kindlamini satuvad nad ka vanglasse. Seetõttu internaatkoolid, Tootsi klassid, eelkutseõpe – need on lülid selle eesmärgi saavutamisel, et need lapsed ühiskonnast kõrvale ei satuks.

Signe Kivi: Küsimust ajendas mind tegema väga mahukas ja põhjalik kontrollaruanne ise. Selliste aruannete eesmärk on ju ka see, et inimesed, kes seda loevad, saavad sellest aru ja saavad lihtsalt aru. Tegemist on tehnilise küsimusega, aga kui ma näen mingit skeemi, siis ma seda vaatan ja soovin sellest ka aru saada.

Siiri Martverk: Originaalis on meie aruanded värvilised, aga paneme selle kõrva taha, et reaalsuses tehakse kontrollaruandest koopia ja seal on värve tõepoolest võimatu eristada. Aga mis puudutab kiiret süvenemist, siis alati on lisatud kontrollaruandele ka kokkuvõte. Arvestame teie märkusega.

Signe Kivi: Olen viimastest arengutest hariduses aru saanud, et püütakse jälle suund sinna võtta, et õpilast ei jäeta istuma. Milline on põhiprintsiip – kas kasvatada ja õpetada neid edasi samas keskkonnas või viia nad kuskile eraldi?

Toivo Maimets: Pikalt ja laialt on arutatud, mida teha nendega, kes edasi ei jõua. Tihti ei jõua nad edasi mõnes üksikus aines. Praegu on tõepoolest suund sinnapoole, et võiks ka kahtedega klassist klassi minna ning lõputunnistusel ongi puudulik hinne. Aastast-aastasse istuma jätmine ei anna midagi juurde ning tekitab teistele õpilastele palju probleeme. Samas ei tohi täiesti ära kaotada klassikursuse kordama jätmise võimalusi. Kasvõi näiteks tervislikel põhjustel peab olema võimalus klassikursust korrata.

Indrek Raudne: Kas HTM-il on võimalik Riigikontrollile tellimust esitada?

Kristjan Paas: Loomulikult kuulame ministeeriumi probleeme ja mõtteid ning kui see haakub meie nägemustega, siis kahtlemata ka arutame neid ettepanekuid. Kõik ettepanekud on teretulnud.

Toivo Maimets: Ministeerium ei saa Riigikontrollile selgelt ülesandeid anda, aga me saame teha ettepanekuid.

Siiri Martverk: Kindlasti ootame tellimusi ja huvi ka Riigikogu komisjonidelt. Meie institutsioon on selleks, et parlamendile infot pakkuda. Järgmisel aastal on meil plaan areneda kahes suunas: 1) kvaliteedi küsimused kutsehariduses ja kõrghariduses; 2) riskilapse temaatika.

Tarmo Leinatamm: Tuleb investeerida huviharidusse. Kui praegu minna maale, siis näeme, et maalastel ei ole pärast kooli mitte midagi teha.

Ela Tomson: Üks teie teemasid tuleval aastal on kvaliteet. Mida te selle all silmas peate? Kas kunagi hakatakse lähemalt uurima ka õpetamise kvaliteeti?
Kristjan Paas: Eeskätt keskendume riigi kvaliteedisüsteemi ülesehitusele - missuguste instrumentidega kontrollib riik kvaliteeti. Kui jõuame, siis võtame ette ka ühe kooli ning vaatame läbi indikaatorite, mis seal koolis toimub. Õpetamise kvaliteedi hindamises ei ole me nii suured spetsialistid, et suudaksime öelda õppekava kohta, kas see on asjakohane või mitte.
Ela Tomson: Väga teravalt on päevakorral õpetajate töötasude küsimus. Mulle tundub, et Eestis tuleb tähelepanu pöörata ka õpetamise kvaliteedile - teha ülevaade, kes, mille eest ja kui palju Eesti koolides palka saab. Minul on Pärnumaalt küll väga erinevat ja hämmastavat informatsiooni, et need palgad ei ole sugugi nii madalad ning õpetaja protestib ka siis, kui talle tehakse ülesandeks, et ta peaks huvi tundma ka selle üle, miks tema klassi õpilane koolist puudub. Klassijuhatajate esimene suur protest oli, et meile ei maksta selle eest. Arvan, et meil puudub selge ülevaade, kus ja kui palju õpetajatele makstakse.
Toivo Maimets: Ilmselt peame diferentseerima palka, aga see viib selleni, et koolijuhil peab olema võimalus diferentseerimiseks.
Kristjan Paas: Riigikontroll viib praegu läbi auditit *õpetajate puudus üldhariduskoolides*. Vaatame, milline on olukord õpetajatega; tingimusi, mis motiveerivad õpetajaid; õpetajate kutsekindlust; õpetajate tasustamissüsteemi. Selle kohta suudame me ilmselt veebruaris komisjonile tuua ka oma aruande, mida võib pärast ühiselt arutada.
Signe Kivi: Suur tänu Riigikontrolli esindajatele.

OTSUSTATI: Võtta kuuldud informatsioon teadmiseks.